

GODIŠNJI VEBINAR 2021

IFRS 9 FINANSIJSKI INSTRUMENTI – KLASIFIKACIJA I VREDNOVANJE

Sanja Mitrović

25.11.2021.

Obavezna primena IFRS 9

- IFRS 9 Finansijski instrumenti objavljen je u julu 2014. godine, uz obaveznu primenu od 01.01.2018. (globalno)
- Zamenjuje IAS 39 Finansijski instrumenti: priznavanje i merenje
- U Republici Srbiji obavezna primena od finansijskih izveštaja koji se sastavljaju na dan 31.12.2020. godine (rešenje Ministarstva finansija iz 2019. godine)
- U finansijskim institucijama u Republici Srbiji obavezna primena od 01.01.2018. godine

Cilj standarda

- Ustanoviti pravila za finansijsko izveštavanje o finansijskim sredstvima i finansijskim obavezama koji će dati relevantne i korisne informacije korisnicima finansijskih izveštaja na osnovu kojih oni vrše procenu iznosa, vremena i neizvesnosti budućih tokova gotovine;
- Otkloniti nedostatke IAS 39:
 - kompleksnost standarda;
 - nekonzistentnost sa načinom na koji entiteti upravljaju poslovanjem i rizicima;
 - odlaganje priznavanje kreditnih gubitaka do trenutka kada je prekasno;
- Zbog finansijske krize 2008/2009, razvoj IFRS 9 je postao prioritet

Ključne promene u odnosu na IAS 39

- Delokrug
 - Priznavanje / prestanak
 - Klasifikacija i merenje finansijskih sredstava
 - Klasifikacija i merenje finansijskih obaveza
 - Umanjenje vrednosti (obezvređenje)
- Bez značajnih izmena
 - Bez značajnih izmena
 - Novi model klasifikacije i merenja
 - Poslovni model
 - Karakteristike ugovorenog novčanog toka
 - Bez značajnih izmena
 - Potpuno novi model obezvređenja na bazi očekivanog kreditnog gubitka

Delokrug IFRS 9

Primenjuju ga svi entiteti na sve vrste finansijskih instrumenata, osim na:

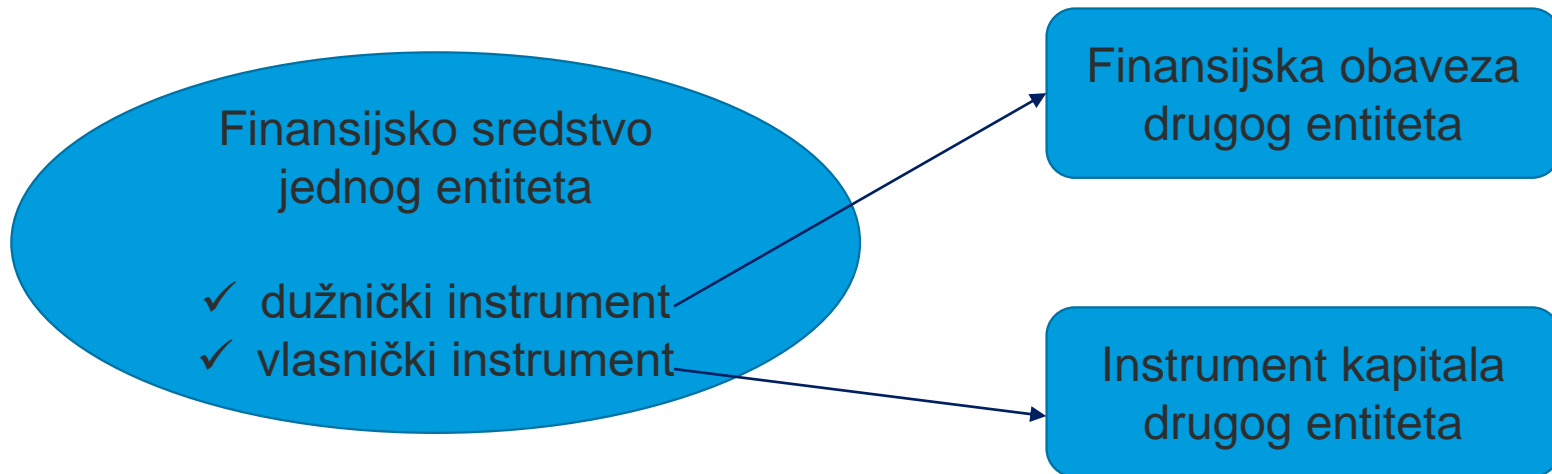
- Učešća u zavisnim i pridruženim entitetima i zajedničke poduhvate koji su računovodstveno obuhvaćeni u skladu sa IFRS 10, IAS 27, IAS 28
- Prava i obaveze po ugovorima o osiguranju (IFRS 4)
- Prava i obaveze za primanja zaposlenih (IAS 19) ili plaćanja akcijama (IFRS 2)

- Prava i obaveze po osnovu lizinga (IFRS 16)
- Emitovane instrumente kapitala
- Termenske ugovore koji rezultiraju poslovnom kombinacijom (IFRS 3)
- Pravo na naplatu za refundaciju troškova koji nastaju radi izmirenja obaveze priznate kao rezervisanje po IAS 37
- Prava i obaveze u delokrugu IFRS 15

Definicije – finansijski instrument

Definicije (IAS 32 Finansijski instrumenti: prezentacija)

Finansijski instrument je svaki ugovor na osnovu koga nastaje finansijsko sredstvo jednog entiteta i finansijska obaveza ili instrument kapitala drugog entiteta.



Klasifikacija finansijskih sredstava i obaveza – IFRS 9

Dužnički instrumenti	Vlasnički instrumenti	Obaveze
po amortizovanoj vrednosti		po amortizovanoj vrednosti
po fer vrednosti kroz ostali rezultat (FVOCI)	po fer vrednosti kroz ostali rezultat (FVOCI)	
po fer vrednosti kroz Bilans uspeha (FVPL)	po fer vrednosti kroz Bilans uspeha (FVPL)	po fer vrednosti kroz Bilans uspeha (FVPL)

* FVPL – fair value through profit or loss

* FVOCI - fair value through other comprehensive income

Klasifikacija i vrednovanje dužničkih instrumenata IAS 39 vs IFRS 9

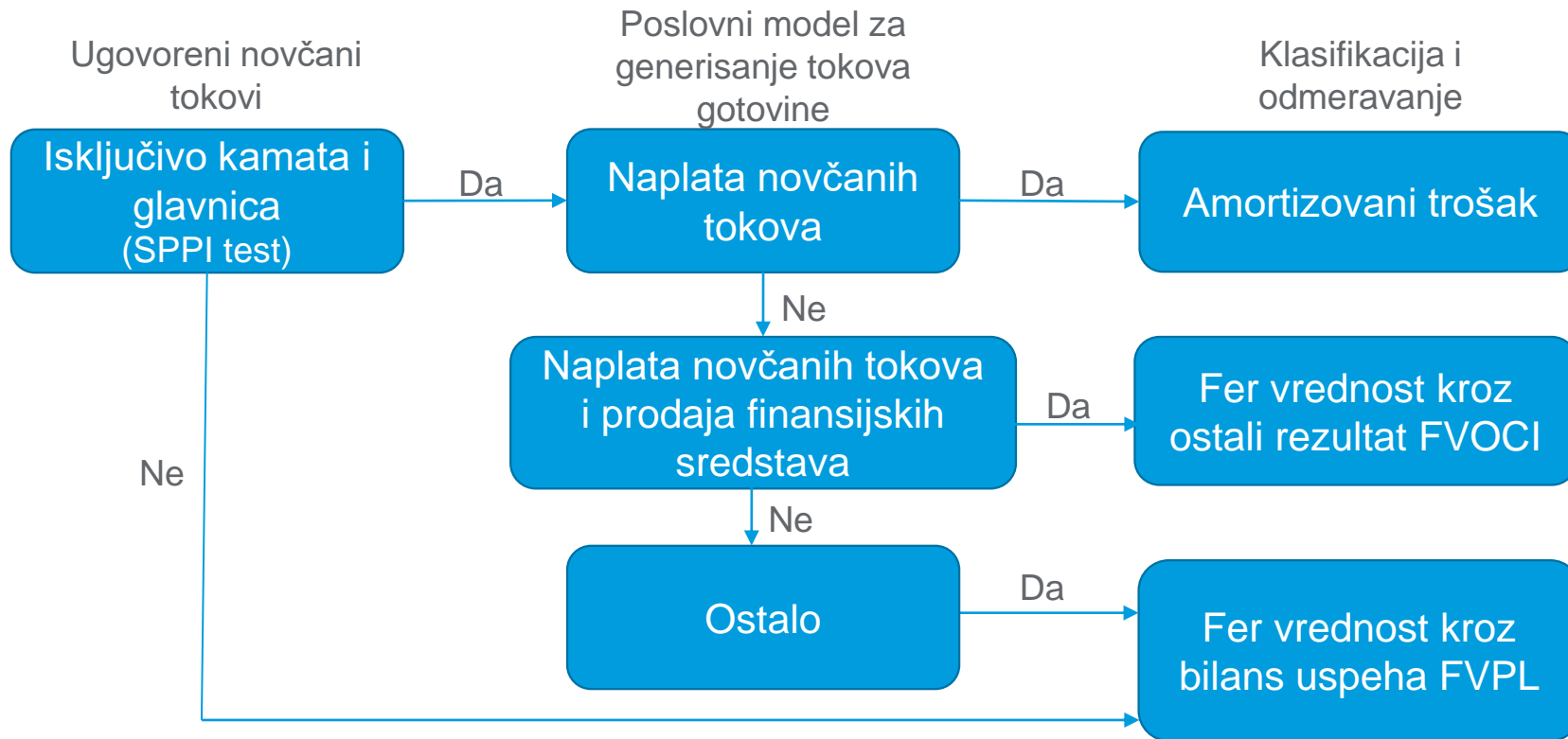
IAS 39

- ✓ Zajmovi (kredit) i potraživanja – amortizovan trošak
- ✓ Finansijska sredstva koja se drže do dospeća – amortizovan trošak
- ✓ Finansijska sredstva raspoloživa za prodaju – fer vrednost kroz ostali ukupni rezultat
- ✓ Finansijska sredstva merena po fer vrednosti kroz bilans uspeha

IFRS 9

- ✓ Finansijska sredstva po amortizovanom trošku
- ✓ Finansijska sredstva po fer vrednosti kroz bilans uspeha (FVPL)
- ✓ Finansijska sredstva po fer vrednosti kroz ostali ukupni rezultat (FVOCI)









Klasifikacija i odmeravanje – dužnički instrumenti



Karakteristike ugovorenih novčanih tokova

- Utvrditi da li novčani tokovi koji proističu iz instrumenta predstavljaju isključivo glavnicu i kamatu
- SPPI test (Solely Payments of Principal and Interest) se vrši na nivou pojedinačnog instrumenta, prilikom inicijalnog priznavanja
- Glavnica je fer vrednost finansijskog sredstva prilikom inicijalnog priznavanja
- Kamata je naknada za vremensku vrednost novca i kreditni rizik (može da uključi i druge troškove zajma - rizik likvidnosti, profitnu maržu, administrativne troškove)
- Ukoliko finansijsko sredstvo podrazumeva samo naplatu glavnice (potraživanja po osnovu prodaje) smatra se da je ugovoreni novčani tok naplata glavnice i kamate

SPPI test - primeri

Bilansna pozicija	SPPI test	Objašnjenje
Gotovina		Kratkoročna sredstva koja se priznaju po nominalnoj vrednosti. Najčešće je jedini novčani tok isplata glavnice. Kamate obično nema, izuzev kod depozita po viđenju.
Potraživanja od kupaca, bez značajne komponente finansiranja		Glavnica je iznos potraživanja priznat u skladu sa IFRS 15. Ukoliko nema značajne komponente finansiranja, kamata je nula.
Dati zajmovi povezanom licu po kamati koja odgovara tržišnoj		Rezultuju u novčanim tokovima na utvrđene datume koji predstavljaju samo glavnica i kamatu na glavnica.
Obveznice RS		Rezultuju u novčanim tokovima na utvrđene datume koji predstavljaju samo glavnica i kamatu na glavnica.
Učešća u kapitalu		Novčani tokovi nisu glavnica uvećana za kamatu na neizmirenu obavezu.
Beskamatni krediti odobreni povezanom licu		Fer vrednost beskamatnog zajma (ili zajma koji nije dat po tržišnoj kamati) je sadašnja vrednost svih novčanih tokova diskontovanih po tržišnoj stopi za sličan instrument. Razlika između fer vrednosti i novčanih tokova koji će biti naplaćen predstavlja kamatu.
Dati zajmovi gde visina kamatne stope zavisi od poslovnih rezultata zajmoprimca		Ovako definisana kamatna stopa nije u skladu sa definicijom iz IFRS 9, ovakav zajam vrednovati po FVPL.
Dati zajmovi sa opcijom konverzije u učešće u kapitalu umesto izmirenja		Ukoliko se procenjuje da će se opcija konverzije realizovati, ovaj zajam vrednovati po FVPL.

Poslovni model za upravljanje finansijskim sredstvima

- Poslovni model predstavlja način na koji entitet upravlja finansijskim sredstvima kako bi naplatio njihove novčane tokove
- Reflektuje stvarni način upravljanja finansijskim sredstvima (nije slobodan izbor)
- Procenjuje na nivou portfelja, a ne pojedinačnog finansijskog sredstva, ali na nivou entiteta može postojati više od jednog modela
- IFRS 9 definiše dva poslovna modela:
 - naplata ugovornih tokova gotovine – dovodi do klasifikacije po amortizovanoj vrednosti
 - naplata ugovornih tokova gotovine i prodaja sredstva – dovodi do klasifikacije po fer vrednosti kroz ostali rezultat (FVOCI)
- Ukoliko poslovni model nije nijedan od dva navedena, u pitanju su ostali poslovni modeli koji se klasifikuju po fer vrednosti kroz Bilans uspeha (FVPL)
- Dozvoljen izuzetak – primena FVPL kod početnog priznavanja i neopozivo, ako bi se time eliminisala ili smanjila nedoslednost pri merenju i priznavanju imovine i obaveza po različitim osnovama

Poslovni model - primeri

- Potraživanja od kupaca i dati zajmovi koji se drže radi naplate – poslovni model naplate ugovornih tokova gotovine – vrednovanje po amortizovanoj vrednosti
- Držanje obveznica i trezorskih zapisa radi ostvarivanja prihoda od kamate, ali i čestih prodaja - poslovni model naplate ugovornih tokova gotovine i prodaje sredstava – vrednovanje po FVOCI
- Držanje HOV radi trgovanja (kontinuirano trgovanje radi ostvarivanja dobiti u kratkom roku) – vrednovanje po FVPL

Poslovni model za upravljanje finansijskim sredstvima

Model	Držanje sa ciljem naplate novčanih tokova	Držanje sa ciljem naplate novčanih tokova i prodaje	Ostali (trgovanje, upravljanje sredstvima na osnovu fer vrednosti...)
Cilj	držanje finansijskih sredstava radi naplate ugovorenih tokova gotovine	naplata ugovorenih tokova gotovine, ali i njihova prodaja	nijedan od prethodna dva - ostalo (npr. trgovanje)
Prodaje	prodaje se dešavaju slučajno, obično nisu značajne u pogledu učestalosti i obima	prodaje se dešavaju češće nego u prethodnom modelu u pogledu učestalosti i obima	prodaje su učestale, naplate ugovorenih novčanih tokova se događaju slučajno
Vrednovanje	po amortizovanom trošku, ukoliko je ispunjen SPPI test	po fer vrednosti kroz ostali kapital (FVOCI), ukoliko je ispunjen SPPI test	po fer vrednosti kroz bilans uspeha (FVPL), kriterijum vezan za karakteristike novčanih tokova je irelevantan

Poslovni model – dileme?



Potraživanja od kupaca



Poslovni model – držanje sa ciljem naplate novčanih tokova



Potraživanja od kupaca, koja se prodaju društvu za naplatu dugova tek kada se iscrpe sve raspoložive mogućnosti za naplatu potraživanja



Poslovni model – držanje sa ciljem naplate novčanih tokova



Potraživanja od kupaca se redovno naplaćuju, izuzetak je kupac XYZ gde se potraživanja odmah naplaćuju putem faktoringa



Poslovni model – držanje sa ciljem naplate novčanih tokova za sva potraživanja izuzev za potraživanja od kupca XYZ gde je ostali poslovni model

Poslovni model – dileme?

? Odobren je zajam nepovezanom licu sa varijabilnom kamatnom stopom, očekuje se naplata u roku

✓ Poslovni model – držanje sa ciljem naplate novčanih tokova

? Ulaganja u obveznice RS, prodaju se samo u manjem obimu zbog potreba tekuće likvidnosti

✓ Poslovni model – držanje sa ciljem naplate novčanih tokova

? Ulaganja u obveznice RS, često se prodaju pre dospeća ukoliko se proceni da se sredstva mogu plasirati u druge profitabilnije investicije

✓ Poslovni model – držanje sa ciljem naplate novčanih tokova i prodaje

Poslovni model – ostala razmatranja

- Poslovni model se proverava na svaki dan Bilansa stanja, proverava se da li je došlo do izmene koja bi zahtevala da se novostečena sredstva klasifikuju u neku drugu kategoriju
- Reklasifikacija postojećih sredstava se vrši retko – samo ukoliko je došlo do izmene načina upravljanja sa značajnim uticajem na poslovanje
- Izmena poslovnog modela koja rezultira u reklasifikaciji finansijskih sredstava, smatra se izmenom računovodstvene procene i obuhvata se prospektivno u skladu sa IAS 8 Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške
- U slučaju reklasifikacije finansijskih sredstava iz jedne kategorije u drugu, neophodna su obelodanjivanja iz paragrafa 12 IFRS 7 – Finansijska sredstva: obelodanjivanja

Dužnički instrumenti – početno i naknadno vrednovanje

dužnički instrumenti	po amortizovanoj vrednosti	po fer vrednosti kroz ostali rezultat (FVOCI)	po fer vrednosti kroz bilans uspeha (FVPL)
početno vrednovanje	fer vrednost uvećana za transakcione troškove	fer vrednost uvećana za transakcione troškove	fer vrednost
naknadno odmeravanje	metod efektivne kamatne stope (kamata je prihod u Bilansu uspeha)	metod efektivne kamatne stope (kamata je prihod u Bilansu uspeha) + plus usklađivanje na fer vrednost na datum Bilansa stanja (konto 337)	po fer vrednosti - efekti dobiti i gubici u Bilansu uspeha
obezvređenje	u skladu sa IFRS 9, kao prihod i rashod u Bilansu uspeha	u skladu sa IFRS 9, kao prihod i rashod u Bilansu uspeha	/
prestanak priznavanja	efekti u Bilansu uspeha	efekti na kontu 337, pa pripadajući saldo preneti u Bilans uspeha	efekti u Bilansu uspeha

Metod efektivne kamatne stope

- Finansijska sredstva po amortizovanoj vrednosti evidentiraju se primenom metoda efektivne kamatne stope i podrazumeva raspodelu i priznavanje prihoda od kamate ili rashoda od kamate tokom perioda trajanja sredstva
- Efektivna kamatna stopa je stopa koja tačno diskontuje očekivane buduće gotovinske isplate ili primanja tokom očekivanog veka trajanja finansijskog sredstva na bruto knjigovodstvenu vrednosti finansijskog sredstva
- Uobičajena primena: dugoročna potraživanja od prodaje, dugoročni zajmovi i drugi dužnički instrumenti koji se vode po amortizovanoj vrednosti
- Očekivani nematerijalni efekti: kratkoročne pozajmice, neizvesnost roka dospeća, kratkoročna potraživanja koja ne sadrže značajnu komponentu finansiranja
- Očekivani materijalno značajni efekti: pozajmice date bez kamate ili po netržišnim uslovima, pozajmice odobrene na duži rok

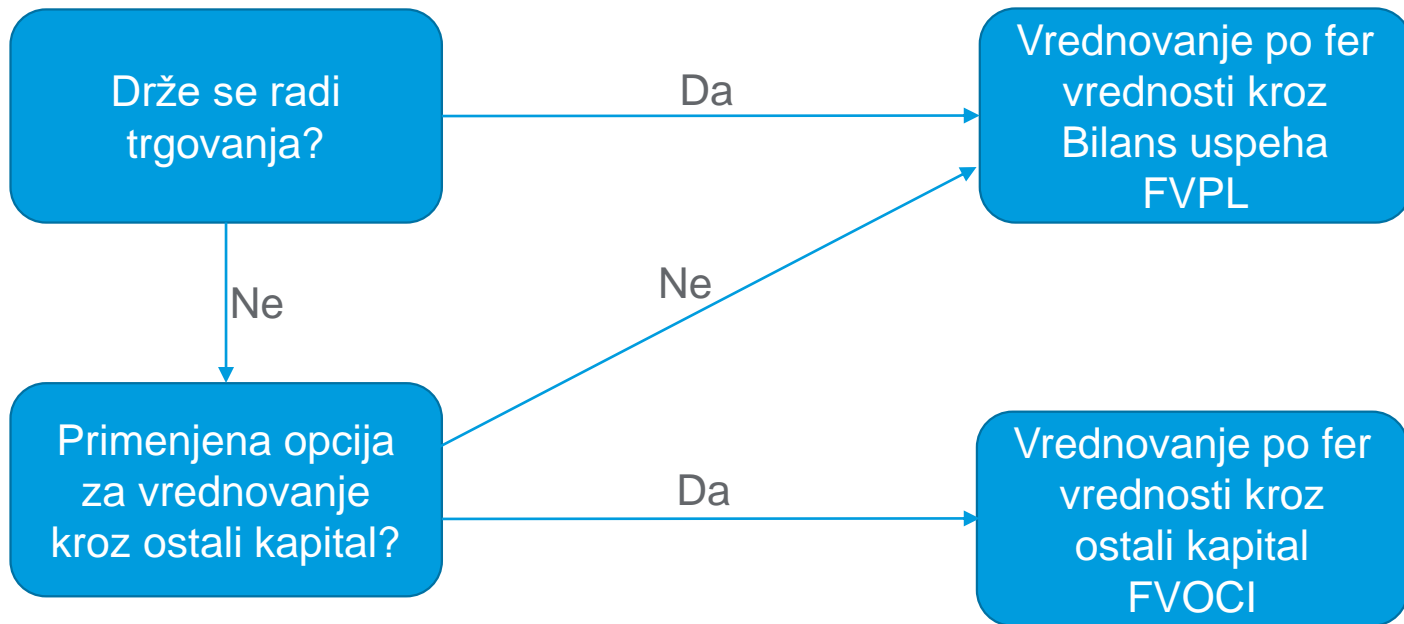
Metod efektivne kamatne stope

- Kod odobravanja zajmova nepovezanim licima, efekti diskontovanja primenom metoda efektivne kamatne stope evidentiraju se kroz Bilans uspeha
- Kod odobravanja zajmova matičnog društva zavisnom društvu po netržišnim (povoljnijim uslovima ili beskamatno), ima osnova da se razlika između datih sredstava i fer vrednosti smatra dodatnom uplatom vlasnika (doprinosu vlasnika), što bi se iskazivalo kao povećanje visine učešća u kapitalu, a ne bi se iskazivao rashod u Bilansu uspeha
- Kod odobravanja zajmova zavisnog društva matičnom društvu po netržišnim (povoljnijim uslovima ili beskamatno), ima osnova da se razlika između datih sredstava i fer vrednosti smatra raspodelom dobiti zavisnog društva, pa se ne bi iskazivao rashod u Bilansu uspeha

Klasifikacija i odmeravanje – vlasnički instrumenti

- U delokrugu IFRS 9 su sva učešća u kapitalu koja ispunjavaju definiciju kapitala iz IAS 32 Finansijski instrumenti: prezentacija - osim učešća u zavisnim pravnim licima, pridruženim pravnim licima i zajedničkim poduhvatima, odnosno ukoliko se ne ostvaruje ni kontrola, ni zajednička kontrola, ni značajan uticaj, a oboriva je pretpostavka da su u pitanju učešća ispod 20% (tačka 5 IAS 28)
- Kao primarni model vrednovanja učešća u kapitalu, IFRS 9 propisuje fer vrednost kroz Bilans uspeha
- U nekim slučajevima, IFRS 10, IAS 27 ili IAS 28 zahtevaju ili dozvoljavaju entitetu da računovodstveno obuhvata učešća u zavisne entitete, pridružene entitete ili zajedničke poduhvate u skladu sa nekim ili svim zahtevima IFRS 9, što se u praksi retko primenjuje

Klasifikacija i odmeravanje – učešća u kapitalu u delokrugu IFRS 9



Instrumenti kapitala po fer vrednosti kroz ostali rezultat

- Entitet pri početnom priznavanju može doneti neopozivu odluku da učešća u kapitalu vodi po fer vrednosti kroz ostali rezultat (FVOCI), pod uslovom da se učešća ne drže radi trgovanja, niti je potencijalna naknada koju priznaje sticalac u poslovnoj kombinaciji na koju se primenjuje IFRS 3
- Naknadne reklasifikacije iz kategorije FVPL u FVOCI nisu moguće
- Promene fer vrednosti evidentiraju se na kontu 332 – dobiti ili gubici po osnovu ulaganja u vlasničke instrumente kapitala
- Po prestanku priznavanja (otuđenju) ceo pripadajući saldo sa konta 332 prenosi se na račune dobitka/gubitka ranijeg perioda, bez evidentiranja prihoda i rashoda u Bilansu uspeha (značajna razlika u odnosu na IAS 39)

Vrednovanje učešća po nabavnoj vrednosti???

- Ne postoji opcija vrednovanja učešća u kapitalu u delokrugu IFRS 9 po nabavnoj vrednosti, obavezno je vrednovanje po fer vrednosti
- IFRS 9 propisuje da je u ograničenim okolnostima moguće kao fer vrednost koristiti nabavnu vrednost finansijskog sredstva, najčešće kada nema dovoljno novih podataka za procenu fer vrednosti ili kada je na raspolaganju širok raspon mogućih procenjenih iznosa fer vrednosti, a nabavna vrednost predstavlja najbolju procenu fer vrednosti u okviru tog raspona
- Pokazatelji da nabavna vrednost nije odgovarajuća: promena uspešnosti subjekta u koji je uloženo ili njegovih konkurenata; promene na tržištu, očekivanom razvoju, strategiji, planovima, u okviru privredne grane; otkrivanje prevara; nove informacije...

Šta je urađeno u 2020. godini?

- Izmenjene su računovodstvene politike u skladu sa IFRS 9 u pogledu klasifikacije i vrednovanja; u slučaju opcionih rešenja nedvosmisleno je navedeno koja politika će biti primenjivana i propisane računovodstvene politike su adekvatno obelodanjene u Napomenama uz finansijske izveštaje
- Proverena je klasifikacija finansijskih sredstava (dužničkih i vlasničkih instrumenata) i eventualno sprovedena reklasifikacija
- Sva finansijska sredstva koja se vode po amortizovanoj vrednosti svedena su na fer vrednost primenom metode efektivne kamatne stope
- Svi efekti zbog izmene klasifikacije i vrednovanja evidentirani su preko računa neraspoređene dobiti, i eventualno preko računa grupe 33

HVALA NA
PAŽNJI